

(1806-йил 1-июн – 1860-йил 21-сентябр)

(1826-1860)

Мангитлар сулоласидан бўлган Бухоро амири. Отаси Амир Хайдар хукмронлиги даврида Каршида ҳокимлик қилган. 1826-йили Амир Хайдар вафот этгач бир неча ой мобайнида Насруллонинг икки акаси - Хусайн ва Умар алмашилди. Биринчиси захарланди, иккинчиси эса ўлдирилди. Шу йили (1826) Амир Хайдарнинг учинчи ўгли шавкатсизлиги учун “Амири кассоб” лакабини олган Насруллохон тахтга ўтирди. Акалари ўлимидан кейин тахтга ўтирган Насруллохон қиска вақт ичида тахтга даъво қилиши мумкин бўлган авлодларидан барчасининг бахридани ўтади. У кўшинларига таянган ҳолда ўзбек феодал зодогонларини беаёв қира бошлади. У ер эгаларининг мол-мулки ва ерларини мусодара, ўзларини бадарга қилиб, ўлдиртириб юборди. Бу борада унинг энг яқин ёрдамчиси раис Раҳмонбеги Ниёз эди. Насруллохон ўз хукмронлиги даврида ислом шариати кўрсатмалари амал қилган. Насруллохон жасур ва довурак киши бўлганлиги боис унга “Баходир, Ботир” унвонлари берилган. Насруллохон давлат ҳокимиятини мустаҳкамлаш мақсадида уруғ ва қавм бошлиқлари бўлган кўплаб амалдорларни қуйи табақалардан чиққан ёш ва гайратли кишилар билан алмаштирди. 1837-йилда харбий соҳада ислохотлар ўтказиб, ўз кўшининг жангавор ҳолатини яхшилади. Хар бири 800 кишидан иборат 50 та сарбозлар булуқлари ва 250 кишилик тўпчилар гуруҳи ташкил қилинган. Мунтазам пиёда кўшининг сони 40 минг кишидан ортиқ бўлган. Насруллохон Хива ва Кўкон хонлиқларини Бухоро атрофида бирлаштиришда урунган. Мамлакатнинг ҳудудий яхлитлигини тиклаш учун 1840-42-йиллари Кўкон хонлари томонидан тортиб олинган Хўжанд, Ўратепа, Тошкент, Жиззах ва Зоминни Бухоро амирлигига қайтарди. Фаргона водийси уламоларининг талаби билан 1842-йили Кўконга юриш қилиб хонлик ҳудудини эгаллаган. Бирок у Кўкон хони Муҳаммад Алихонни қатл қилиш билан чекланмасдан, унинг онаси (Нодирабегим)ни ҳам ўлдиради. Насруллохон томонидан Кўконга Иброҳим парвоначи мангитнинг ноиб қилиб қолдирилиши салбий оқибатларга ҳам олиб келган. Ноиб маҳаллий аҳолига зулм ўтказиб, солиқларни кўпайтирди. Натижада, тез орада Кўкон қўлдан кетади. 1843-йилда Насруллохон Марвни ҳам Бухорога бўйсунтиради. Шунингдек, Насруллохон кўшини 20 йилда олиб борган 32 та харбий юришидан сўнг 1856-йилда Шахрисабзни узил-кесил эгаллаган. Шахрисабз марказий ҳокимиятга бўйсунгач, у сулх рамзи сифатида маҳаллий ҳукмдор - Искандар Валломанинг синлиси Кенагасхонимга уйланган.

Насруллохон хукмронлик қилган йиллар Туркистон минтақасида Россия Англия манфаатлари ўзаро тўқнашган давр ҳисобланади. Унинг даврида Насрулло томонидан Бухорода Кози Хасанхўжа, Олимжонбой, Эшони Пир, Мирзо Убайд, Исмоилхўжа (1829), Али Чубин, Мирзо Абдулғаффор, Тожиддин мадрасалари (1860) қурилди. Халифа Худайдод меъморай мажмуаси яқунланди (1855). Насруллохон Бухорода дафн этилган.